

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3359/2022. (VII. 25.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság tanácsa alkotmányjogi panasz tárgyában meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Pécsi Ítéltábla Mf.I.30.052/2021/4/I. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó jogi képviselője (dr. Kollarics Flóra ügyvéd) útján az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a alapján alkotmányjogi panasszal fordult az Alkotmánybírósághoz a Pécsi Ítéltábla Mf.I.30.052/2021/4/I. számú, valamint a Zalaegerszegi Törvényszék mint munkaügyi bíróság 11.M.70.016/2021/9. számú ítélete ellen. Alkotmányjogi panaszában kérte a bírói döntések alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését.
- [2] 1.1. Az indítványozó (felperes) elmaradt illetmény megfizetése iránt indított pert.
- [3] A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: Nkt.) 65. § (7) bekezdése szerint az öregségi nyugdíjkorhatárt öt éven belül elérő pedagógus, óvodai dajka választása szerint csökkentett munkaidőben dolgozhat. Illetménye, munkabére a munkaidő-csökkentés mértékének ötven százalékával csökken. A kedvezményt csak azok választhatják, akik a nyugdíjkorhatár elérése előtti ötödik évet megelőzően legalább 20 év szakmai gyakorlattal rendelkeznek pedagógus-munkakörben vagy óvodai dajkaként.
- [4] Az elsőfokú bíróság által megállapított tényállás szerint a felperes (indítványozó) 1989-ben létesített jogviszonyt az alperes jogelődjénél pedagógus munkakörben. A felperes egészségügyi okokra hivatkozva a kinevezése szerinti napi munkaidejének módosítását kérte, így a felek 2019-ben a felperes részmunkaidős foglalkoztatásában állapodtak meg. A kinevezésmódosítás a felperes napi munkaidejét 4 órában, havi illetményét 205 435 forintban állapította meg.
- [5] A felperes 2020. november 5. napján kérte, hogy az alperes az Nkt. 65. § (7) bekezdése szerint a napi 4 óra csökkentett munkaidőt az illetménye 75%-ra emelésével biztosítsa számára. 2020. december hónapra bérszámfejtett illetménye összegéből arra következtetett, hogy annak a munkáltató eleget tett, hiszen a munkaidejéhez viszonyított illetménye 75 %-át kifizették.
- [6] Az alperes 2021. január 19-én írásbeli tájékoztatást küldött a munkáltatói jogkör gyakorlójának, melyben kifejtette, hogy a jogszabályban szereplő „csökkentett munkaidő” kifejezést a teljes munkaidőhöz viszonyítottan kell értelmezni, a teljes munkaidőhöz képest lecsökkentett munkaidőben való foglalkoztatást jelent, így a korábban részmunkaidőben foglalkoztatottak esetén a munkaidő változatlan maradása mellett ez a szabály nem alkalmazható. Vagyis a korábbi részmunkaidő nem minősül/minősülhet át magasabb illetménnyel díjazott csökkentett munkaidővé. Ugyanakkor a csökkentés mértékét az Nkt. nem szabályozza, ezért az egyéb, a törvényben meghatározott feltételek esetén annak nincs akadálya, hogy a korábban részmunkaidőben dolgozó pedagógus további, nagyobb mértékű csökkentést válasszon. Ebben az esetben a részmunkaidő lesz a kiindulópont mind a munkaidő, mind az illetmény megállapítása szempontjából. A munkáltató kérte intézkedése tudomásul vételét, továbbá a közalkalmazott tájékoztatását a döntésről. Az alperes az írásbeli tájékoztatásában írtakra tekintettel a felperes 2021. január hónapra esedékes illetményéből levonta azt az összeget, amivel a 2020. december havi illetményét korábban megemelte.
- [7] A felperes keresetében illetmény különbözet megfizetésére kérte kötelezni az alperest. Az elsőfokú bíróság a keresetet elutasította. Az ítéltábla az ítéletet helybenhagyta.
- [8] Az alkotmányjogi panasz szerint a bírói döntések az Alaptörvény XIII. cikkét (tulajdonhoz való jog) és a XV. cikk (1) és (2) bekezdését (törvény előtti egyenlőség és hátrányos megkülönböztetés tilalma) sértik.

- [9] 1.2. A tulajdonhoz való jog sérelmét illetően a panasz szerint jelen ügy tárgya a jogalkotó által az indítványozónak, a vele azonos helyzetben lévő pedagógusok részére biztosított kedvezmény és az ehhez kapcsolódó illetmény – egészen pontosan annak alaptörvény-ellenes megvonása. Az Emberi Jogok Európai Bírósága egyes döntései és az Alkotmánybíróság gyakorlata felhívása, valamint a törvény hatálybalépéskori állapotához kapcsolódó indoklás idézése után a panasz rögzíti, hogy a jogalkotói szándék vitán felül a pozitív juttatási rendszer kialakítása, a pedagógus életpálya vonzóvá és kiszámíthatóvá tétele volt, amely vitán felül nem az egyes pedagógusok közötti megkülönböztetést és a tulajdonhoz való joguk korlátozását célozta. Az általa igényelt illetménykülönböztetre a 2011 óta hatályos törvényi rendelkezés alapján vált jogosulttá, arra a tulajdonhoz való jog védelmi köre kiterjed. A tulajdonhoz való jogába vitán felül beavatkozás történt, amikor a –mérlegelést nem engedő feltételrendszer alapján – jogszerűen beterjesztett kérelmére a munkáltatója megtagadó válaszát a munkaügyi bíróság két fokon helybenhagyta. A tulajdon korlátozásához legitim cél kell; a bírósági eljárásban sem merült fel ilyen: az egyetlen érv, amely a kérelme elutasítására vezetett az volt, hogy a bíróságok szerint csak a fennálló munkaidő csökkentése képzelhető el. A panasz felveti, hogy ha nem a kérelmezés előtti egy évet tölti az indítványozó részmunkaidőben, hanem épp fordítva: évtizedeket tölt részmunkaidőben és csak az utolsó években válik teljes munkaidejűvé a jogviszonya, akkor ez az eset – a bírósági jogértelmezést alkalmazva – azt jelentené, hogy jelentősen kevesebb időt a pályán töltve jogosulttá vált volna az indítványozó arra a kedvezményre, amelyre jelen esetben nem, a rendesbíróság szűkítő értelmezése miatt. A jogalkotói cél bizonyosan nem egyezik ezzel, de mint legitim korlátozási célt sem lehet azonosítani. A panasz szerint az arányossági alteszten belüli szükségesség, mint a legenyhébb eszköz kiválasztása bizonyosan nem megfelelő, hiszen az indítványozó tulajdonhoz való joga elvonását eredményezték a döntések. Az arányosság körében pedig szintén nincs mit vizsgálni, hiszen az indítványozó illetményének a kedvezményezett része a maga teljességben elmaradt. Az indítvány utal arra, hogy a bírósági jogértelmezés során figyelemmel kellett volna lenni arra, hogy az eset tulajdonhoz való jog sérelmét vet fel, és ennek fényében megítélni azt. Az indítványozónak a másodfokú fórum elé tárt alkotmányjogi hivatkozásait nem vették figyelembe, az Nkt. 65. § (7) bekezdése vizsgálatát nem kezdeményezték.
- [10] 1.3. A panasz szerint Alaptörvény XV. cikkében biztosított „egyenlő bánásmódhoz való jog” a következőt jelenti: sok más tanár kollégájához hasonlóan az indítványozó is egész életében pedagógusként dolgozott, teljes munkaidőben és szükség esetén ezt meghaladóan is. Az utóbbi két évben egészségi okok miatt fél állásnyi munkaterhet, mert felelősséggel elvállalni, és ehhez a munkáltató hozzá is járult. A téves jogértelmezés vagy akár a hiányos jogszabályi környezet miatt azonban nem kaphatta meg azt a kedvezményt, illetve csak jóval alacsonyabb illetményről kiindulva, amelyet a vele azonos helyzetben lévő kollégái igen. Ez pedig egy olyan különbségtétel, amely nem indokolható észszerűen, hiszen a jogalkotó célja a végigdolgozott pedagógusi életpálya jutalmazása és könnyítése a nyugdíjat megelőző időszakban. A panasz szerint fontos hangsúlyozni a diszkriminációs teszt kapcsán a következőt. Az összehasonlítható helyzetben lévő személyek esetén nem eshet latba, hogy jelenleg átmeneti és rövid időszakra az indítványozó nem tudott teljes állást vállalni. A törvényi feltételek objektívek és esetében ugyanúgy teljesülnek, mint azon kollégái esetében, akik esetleg most is teljes állásban állnak és kérik a kedvezményt. Tehát ez az eltérés – mint amely a jelen kedvezményes jogintézmény szempontjából nem releváns – nem tesz különbözővé a teljes állású kollégáitól: a 20 éves törvényi feltételt messze túlteljesítve szolgált az indítványozó hivatásként a pedagógusi pályán, és szolgál most is. A panasz szerint az indítványozó az életkorát tekintve is jogosult a kedvezményre, amelytől a bírósági ítéletek az Alaptörvény 28. cikkébe ütközően, az Alaptörvény XIII. cikkében foglalt tulajdonhoz való jogát és XV. cikkében biztosított egyenlő bánásmódhoz való jogot sértve elzárták. Az Alkotmánybíróság az alkotmányjogi panaszt a tartalma szerint bírálta el.
- [11] 2. Az Abtv. 56. § (1) bekezdése alapján az Alkotmánybíróság az Ügyrendjében meghatározottak szerinti tanácsban dönt az alkotmányjogi panasz befogadásáról, az 56. § (2) bekezdése értelmében pedig a befogadhatóságról dönteni jogosult tanács mérlegelési jogkörében vizsgálja az alkotmányjogi panasz befogadhatóságának törvényben előírt tartalmi feltételeit, különösen a 26–27. § szerinti érintettséget, a jogorvoslat kimerítését, valamint a 29–31. § szerinti feltételeket.
- [12] Az indítványozó a sérelmezett kúriai ítélettel zárult ügyben felperes volt [Abtv. 27. § (2) bekezdés a) pont], számára hátrányos döntés született, s a perben a jogorvoslati lehetőségeit kimerítette. A magánszemély kérelmező ekként alkotmányjogi panasz benyújtására indítványozói jogosultsággal rendelkezik, érintettsége fennáll.

- [13] Az Abtv. 30. § (1) bekezdése szerint az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani. Az indítványozó az Abtv. 30. § (1) bekezdésében meghatározott hatvan napos határidőben terjesztette elő panaszát: a jogerős ítéletet az indítványozó 2022. január 19-én vette át, az alkotmányjogi panaszt 2022. március 21-én nyújtotta be.
- [14] Az Abtv. 29. §-a a befogadhatóság tartalmi feltételeként határozza meg, hogy az – egyéb törvényi feltételeknek megfelelő – alkotmányjogi panasz a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet tartalmazzon vagy alapvető alkotmányjogi jelentőségű kérdést vessen fel. E két feltétel alternatív jellegű, így az egyik fennállása önmagában is megalapozza az Alkotmánybíróság érdemi eljárását [ld. pl. 21/2016. (XI. 30.) AB határozat, Indokolás [20]; 34/2013. (XI. 22.) AB határozat, Indokolás [18]]. A feltételek meglétének a vizsgálata az Alkotmánybíróság mérlegelési jogkörébe tartozik.
- [15] 2.1. Az indítványozó mindkét ítélet kapcsán azért kérte a tulajdonhoz való jog sérelmének megállapítását, mert szerinte a bíróságok a vita tárgyát képező igényről – részmunkaidőben foglalkoztatott személynél a munkaidő-csökkentés alkalmazhatósága és az illetmény mértéke – tévesen döntöttek. A 3051/2016. (III. 22.) AB határozat indokolásának [20] és [34] bekezdései értelmében az Alaptörvény XIII. cikke egyrészt védi a megszerzett tulajdont az elvonás ellen, másrészt védi a szintén már megszerzett tulajdont annak korlátozása ellen. A tulajdon jogi fogalmát és tartalmát általában nem közvetlenül az Alaptörvény, hanem a más jogi normák határozzák meg. Az Alaptörvény tulajdonhoz való alapjogként a jogszabályok által meghatározott tartalommal elismert, konkrét időpontban fennálló konkrét jogosítványokat védi: a törvényhozás a tulajdonhoz való alapvető jog alapján általában köteles tiszteletben tartani azokat a jogosultságokat, amelyek az alkotmányos értelemben vett tulajdonhoz való alapvető jog összetevői [25/2015. (VII. 21.) AB határozat, Indokolás [55]]. Ebből következik, hogy a korábban tulajdonként megszerzett (és így az alkotmányos tulajdonvédelem alatt álló) vagyoni jogi igényeket védi az Alaptörvény XIII. cikke. A jelen esetben az egyik kérdés éppen az, hogy az indítványra okot adó ügyben korábban tulajdonként megszerzett vagyoni értékű jogról van-e szó. A munkaidő-csökkentésnek törvényben rögzített feltételei vannak.
- [16] A panasz lényege szerint a bíróságok tévedtek, amikor – az Nkt. 65. § (7) bekezdése értelmezésével – arról foglaltak állást a kereset kapcsán, hogyan lehet a már részmunkaidőben foglalkoztatott pedagógust csökkentett munkaidőben, kedvezményes illetményért foglalkoztatni, és a megállapított tényállás mellett az illetmény összegét hogyan kell meghatározni. Az indítványozó tehát az ítéletábról ítéletét, valamint a támadott törvényszéki ítéletet illetően is törvényességi, szakjogi tárgyú, valójában a bírói mérlegelést vitató kifogásokat hozott fel, vagyis a jogszabályi rendelkezések értelmezését és a konkrét esetre való mikénti alkalmazását kifogásolta, anélkül, hogy a befogadhatóság tartalmi feltételeinek a panasz eleget tett volna.
- [17] Az Alkotmánybíróság az Abtv. 27. §-ából következően nem tekinthető általános felülbírálati fórumnak, és valójában e hatásköre is – az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogának védelmében keresztül – az Alaptörvény védelmét biztosítja [Alaptörvény 24. cikk (1) bekezdés]. A rendes bíróságok által elkövetett vélt vagy valós jogszabálysértések ezért önmagukban nem adhatnak alapot alkotmányjogi panasz előterjesztésére [lásd: 3268/2012. (X. 4.) AB végzés, Indokolás [28]].
- [18] Az Alkotmánybíróság jogköre az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja és az Abtv. 27. §-a értelmében arra terjed ki, hogy kiküszöbölje a bírói döntést érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet. Következésképpen a bizonyítékok bírói mérlegelésének és a bírósági eljárás teljes egészének ismételt felülbírálatára nem rendelkezik hatáskörrel [lásd: 3231/2012. (IX. 28.) AB végzés, Indokolás [4]; 3325/2012. (XI. 12.) AB végzés, Indokolás [13]]. Az alkotmányjogi panaszban foglalt érvek alapján nem állapítható meg, hogy a támadott bírói döntésekkel kapcsolatban a tulajdonhoz való joggal kapcsolatban az Abtv. 29. §-ában szereplő feltételek fennállnak.
- [19] 2.2. „Az Alaptörvény XV. cikk (1)–(2) bekezdései sérelme akkor merülhet fel, ha a jogszabály a szabályozás szempontjából azonos csoportba tartozó (egymással összehasonlítható) jogalanyok között tesz különbséget anélkül, hogy annak alkotmányos indoka lenne” [lásd: 3073/2021. (III. 4.) AB határozat, Indokolás [19]]. Amennyiben tehát különböző helyzetben lévő személyeket, csoportokat kezel eltérően a jogalkotó, a támadott szabályozás diszkriminatív jellege nem merülhet fel az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdése alapján. A jelen esetben az alkotmányjogi panaszra okot adó ügyben a bíróságok által megállapított tényállás szerint az indítványozót részmunkaidőben foglalkoztatták az Nkt. 65. § (7) bekezdését érintő kérelme benyújtásakor; a jogvita arról szólt, hogy a részmunkaidőben foglalkoztatott személy jogviszonya átalakul-e a teljes munkaidőben foglalkoz-

tatott személyek csökkentett munkaidejű jogviszonyává az Nkt. 65. § (7) bekezdése szerinti kedvezmény alkalmazásával. A teljes munkaidőben és a részmunkaidőben foglalkoztatottak a szabályozás szempontjából nem azonos csoportba tartozó (egymással összehasonlítható) jogalanyok.

- [20] A 9/2016. (IV. 6.) AB határozat kimondta azt az elvet, hogy az Alaptörvény XV. cikk (2) bekezdéséből eredő az a követelmény, amely szerint vizsgálni kell, hogy valamely Alaptörvényben biztosított joggal kapcsolatban a törvényi szabályozásban tett megkülönböztetésnek, illetve korlátozásnak van-e tárgyilagos mérlegelés szerint észszerű indoka, vagyis nem önkényes-e, alkalmazható nemcsak a jogszabályokra, hanem a jogot értelmező bírói döntésekkel szemben is (Indokolás [23], [26]). Az Nkt. 65. § (7) bekezdésében biztosított jog nem minősül Alaptörvényben biztosított jognak. A jelen esetben nem állapítható meg az sem a panaszban foglaltak alapján, hogy az Nkt. 65. § (7) bekezdése alkalmazásával az indítványozót olyan alanyi jog illethetné meg, amelyre a hátrányos megkülönböztetés tilalma kiterjedhetne.
- [21] Az alkotmányjogi panaszban foglalt érvek alapján ezért nem állapítható meg, hogy a bíró döntéssel kapcsolatban az Abtv. 29. §-ában szereplő feltételek fennállnak az Alaptörvény XV. cikk (1)–(2) bekezdését illetően.
- [22] 3. Mivel a fent kifejtettek szerint az alkotmányjogi panasz részben nem tett eleget a befogadhatóság Abtv. 29. §-ában előírt feltételének, az Alkotmánybíróság azt az Abtv. 56. § (1)–(3) bekezdése alapján eljárva az Ügyrend 30. § (2) bekezdés a) pontja alapján visszautasította.

Budapest, 2022. július 5.

Dr. Schanda Balázs s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró

Dr. Handó Tünde s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Márki Zoltán s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
tanácsvezető alkotmánybíró
az aláírásban akadályozott
dr. Pokol Béla
alkotmánybíró helyett

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/875/2022.

• • •